

In dagen van rouw

Brochure met informatie over de uitvaart en wat de kerk daarin voor u kan betekenen

met formulier voor persoonlijke wensen voor de uitvaart

Protestantse Gemeente Voorburg (wijk Martini)

I ALGEMEEN

Het is goed om uw wensen vast te leggen.
Wat kan de kerk betekenen in dagen van rouw?
Medisch-ethische vragen
Achtergrond: begraven en cremeren

II PRAKTISCH

Na het overlijden
Condoleren?
De rouwbrief

III EEN DIENST IN DE KERK

Voorganger en organist
Vormgeving van de kerkdienst
Inbreng familie
Boekje orde van dienst
Video-opname en beamer

IV EEN PLECHTIGHEID IN DE AULA VAN ROUWCENTRUM OF CREMATORIUM

Informeel samenzijn
Ter beschikking van de medische wetenschap

V OP DE BEGRAAFPLAATS/IN HET CREMATORIUM

VI NAZORG

De laatste zondag van het kerkelijk jaar
Pastoraat aan nabestaanden

VII KOSTEN EN CONTACTGEGEVENS

VIII BIJLAGE: FORMULIER 'PERSOONLIJKE WENSEN VOOR MIJN UITVAART'

Dagen van rouw

Dagen van rouw zijn meestal dagen die ons overvallen. Na een overlijden moet er opeens van alles geregeld worden. In een paar uur tijd moeten beslissingen worden genomen over dingen waar u (of uw nabestaanden) misschien wel even wat langer en rustiger over na hadden willen denken.

In deze brochure willen wij enkele van zulke beslissingen met u doornemen. Niet om u daarbij voor te zeggen wat u zou moeten doen, maar opdat u zich juist bewust wordt van uw eigen keuzes. Mocht u vragen hebben of iets onduidelijk zijn kunt u contact met uw ouderling of met uw predikant opnemen.

Mocht een overlijden zich onverhoopt voordoen, dan is het goed, dat u deze brochure bij de hand hebt. Bewaar hem zorgvuldig.

Pastoraal team van de Protestantse wijkgemeente Martini te Voorburg

IN HET KORT

- Leg uw wensen eventueel vast met behulp van bijgevoegde lijst.
- Informeer bij een overlijden tijdig bij de koster of de kerk op de door u gewenste datum beschikbaar is.
- Informeer tijdig bij de predikant of hij/zij beschikbaar is op de door u gewenste datum.
- De predikant maakt met u een afspraak om samen met u dienst voor te bereiden.
- Liturgieboekjes dienen zelf te worden gedrukt/gekopieerd.
- In de kerk is een camera aanwezig waarmee opnames kunnen worden gemaakt (alleen diensten die onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad plaatsvinden worden uitgezonden via www.kerkomroep.nl)
- Vaste organist bij rouwdiensten in de Oude Kerk is Hans Houtman. Wilt u gebruik maken van de diensten van een andere organist, meld dit dan aan hem.
- Zou u de scribe van de kerk een rouwbrief willen sturen? Dit voor onze administratie en eventuele afkondiging in de kerk (adres staat op www.oudekerkvoorburg.nl)

NOTA BENE Er zijn parkeerplaatsen beschikbaar bij de Oude Kerk, vanwege de nieuwe kentekencontrole in het Huygenskwartier is het belangrijk dat u via de website van de kerk (kosteloos) uw kenteken registreert (dit om boetes te vermijden).

I ALGEMEEN

Het is goed om uw wensen vast te leggen

De uitvaartondernemer is er voor de praktische uitvoering, inhoudelijk zult u zelf vorm moeten geven aan een begrafenis of crematie. Een keuze die u kunt maken, is de kerk erbij te betrekken. Op het moment dat die keuze wordt gemaakt, kiest u voor een bepaalde vorm, waarbij echter ook uw eigen wensen de inhoud mede bepalen.

U kunt besluiten de vormgeving van uw begrafenis niet vast te leggen. Daar valt iets voor te zeggen: het zijn de nabestaanden die begraven en het is goed om hen de regie te geven, zij moeten uiteindelijk verder.

Als u wil dat de kerk betrokken is bij uw afscheid, dan kan het raadzaam zijn uw wensen over uw uitvaart en een eventuele rol van de kerk daarin op papier te zetten. Dat helpt uw nabestaanden bij het regelen van de uitvaart. Bespreek dit dan wel met hen, dat voorkomt dat zij later voor verrassingen komen te staan. U kunt hiervoor het formulier achter in dit boekje gebruiken. Vul het desgewenst in en leg het bij uw papieren. Bespreek het desgewenst ook met uw ouderling.

Wat kan de kerk betekenen in dagen van rouw?

In de kerk is veel ervaring als het gaat om stervensbegeleiding en rouw- en begrafenisrituelen. Ouderlingen en predikanten kunnen van grote betekenis zijn in juist zulke moeilijke omstandigheden. Zij kunnen ook helpen in de periode die aan het sterven voorafgaat, in het luisteren naar en het verwoorden van uw gevoelens. Momenten van reflectie, rust, stilte, gebed en geloof zijn van groot belang, zeker rondom de dood. Wij willen daarom van harte bijstand verlenen.

Geef het daarom vooral door als uzelf of iemand anders ziek is en behoefte heeft aan bezoek van een ouderling of predikant. Hij of zij komt graag bij u thuis of in het ziekenhuis om te spreken over wat u bezig houdt. Het ambtsgeheim waarborgt het vertrouwelijke karakter van dit gesprek. Ook als u jaren niet in de kerk bent geweest of als u uzelf als niet (meer) gelovig beschouwt, schroom niet.

Mijn kinderen gaan niet meer naar de kerk, toch een kerkelijke uitvaart?

Wat als uw kinderen of nabestaanden geen relatie (meer) hebben met kerk of geloof en dat voor u wel van betekenis is? Wat als vermoedelijk weinig aanwezigen de liederen kunnen meezingen? In het algemeen geldt dat de predikanten de dienst zo proberen vorm te geven dat enerzijds het kerkelijke karakter bewaard blijft, en de dienst tegelijk voor iedereen mee te beleven is. Zij proberen altijd goed zingbare liederen te kiezen en een voor iedereen verstaanbare taal te spreken. In de praktijk blijkt dat bekende kerkliederen door veel aanwezigen toch kunnen worden meegezongen. Het aantal te zingen liederen kan (sterk) worden beperkt, eventueel kunnen ook geestelijke liederen van CD ten gehore worden gebracht.

Medisch-ethische vragen

Rondom ziekte en sterven komen vaak ook medisch-ethische vragen naar boven. Is alles gewenst wat medisch mogelijk is? Tot hoe lang is behandeling zinvol? Wat als het leven voor je gevoel voltooid is, maar je lichaam nog sterk? Is euthanasie een begaanbare weg? Wat is een menswaardig leven en hoe ga ik om met lichamelijk of geestelijk lijden? Bij het zoeken naar antwoorden op deze vragen wil de kerk u graag bijstaan. Uw predikant kan u vanuit de kerkelijke en bijbelse traditie

gezichtspunten aanreiken en als gesprekspartner fungeren om u te helpen tot een zelfstandige en beredeneerde keuze te komen.

Achtergrond: begraven en cremeren

Vanouds hebben christenen zich laten begraven. Dat heeft zijn achtergrond in de sterke symboolfunctie die het begraven in de bijbel heeft. Paulus spreekt in 1 Korinthe 15 over het lichaam dat als een zaad wordt gezaaid en dat wacht op de dag van de oogst. Het lichaam is in de bijbel meer dan een omhulsel van de ziel. Zoals Jezus is opgewekt, zullen ook wij opstaan tot een nieuw, andersoortig leven. Na het sterven gaat de ziel naar God, het lichaam rust in de aarde en vergaat tot stof, maar op de jongste dag zullen lichaam en ziel worden samengevoegd tot een nieuw, andersoortig, 'geestelijk' lichaam. Het aardse lichaam heeft dus blijvende waarde.

Tot de 8e eeuw werden in West-Europa de meeste doden gecremeerd. Alleen christenen lieten zich begraven. In 785 werd door de christelijke koning Karel de Grote cremeren verboden. Pas in de twintigste eeuw kwam daar een kentering in. Sinds 2003 vinden er in ons land meer crematies plaats dan begrafenissen. Dat heeft vaak een praktische reden: men wil de familie niet belasten met onderhoud van het graf, mensen verhuizen vaker en een urn kan meegenomen worden. Ook om ecologische redenen kiezen mensen soms voor een crematie.

Welke keus u ook maakt, u kunt rekenen op begeleiding vanuit de kerk. Dat geldt ook als u uw lichaam ter beschikking wilt stellen van de wetenschap. *In een enkel geval wordt op verzoek van de familie een rouwdienst gehouden voor een gemeentelid dat in het buitenland is overleden en begraven.*

Ter beschikking stellen van de wetenschap

Wanneer iemand heeft gekozen voor de mogelijkheid om zijn/haar lichaam na het overlijden ter beschikking te stellen van de medische wetenschap (is een gedachtenisdienst in de kerk of rouwcentrum mogelijk. Aansluitend volgt dan uiteraard geen begrafenis.

II PRAKTISCH

Na het overlijden

Bij een overlijden moet er veel geregeld worden en komt er van alles op de nabestaande(n) af. Er moet veel gedaan en geregeld worden. Er zullen in de week die volgt wellicht weinig momenten meer zijn dat u alleen bent: je wordt 'geleefd'. Ga daarom – als dat mogelijk is – niet direct over tot het regelen van wat praktisch gedaan moet worden, maar neem de tijd om (wellicht samen met uw familie) dit intieme moment (samen wellicht met uw familie) te beleven en tot u door te laten dringen, .

Bij een overlijden wordt in de regel eerst de huisarts en de uitvaartondernemer op de hoogte gesteld. Als u de kerk wilt betrekken bij de uitvaart is het verstandig om ook zo spoedig mogelijk contact op te nemen met uw wijkpredikant om te informeren of hij of zij op de gewenste datum beschikbaar is.

Wilt u de dienst houden in de Oude Kerk laat dan de begrafenisondernemer contact opnemen met koster Jos Ploeg om te informeren of de kerk beschikbaar is en deze te reserveren. Hij zal ook de vaste organist Hans Houtman op de hoogte stellen voor de muzikale begeleiding van de dienst.

Voordat het overlijdensbericht in de vorm van een rouwbrief of advertentie wordt opgesteld, moeten er een aantal keuzes worden gemaakt.

- Wordt iemand thuis opgebaard of in het rouwcentrum?
- Wordt er gelegenheid tot condoleren gegeven? Zo ja, wanneer en waar?
- Wordt de overledene vanuit de kerk of vanuit de aula van het rouwcentrum/crematorium begraven?

- o Wat is de tekst van de rouwbrief en /of advertentie?

Condoleren?

Het verdient aanbeveling om ruim gelegenheid te geven tot condoleance en het bijwonen van de rouwdienst. Net als een geboorte is een overlijden geen privé-zaak. Een mens maakt altijd deel uit van een gemeenschap. Het is moeilijk voor de omgeving als iemand 'opeens' verdwenen is, zonder dat er gelegenheid was om afscheid te nemen of meelevens te betonen. Condoleance op een avond geeft mensen die overdag verhinderd zijn de gelegenheid hun meelevens te betonen en afscheid te nemen. Voor of na de rouwdienst/begrafenis wordt er meestal (ook) gelegenheid gegeven tot condoleren..

De rouwbrief

Wilt u een (bijbel)tekst, gedicht of citaat bovenaan de annonce zetten? Dan verdient het aanbeveling een mogelijke bijbeltekst voluit te schrijven en niet alleen de verwijzing naar de Schriftplaats.

Mogelijke bewoordingen zijn: *"In verwachting van de toekomst van de Heer, /In Christus ontslapen, / In de hoop op het eeuwige leven"*.

De beste formulering om de dienst aan te kondigen is onziens (als deze in de kerk gehouden wordt) :

- "Voorafgaande aan de begrafenis zal er een dienst (eventueel van 'Woord en Gebed') gehouden worden in de Oude of Martinikerk (Herenstraat 77 in Voorburg), aansluitend zal....".

- "Voorafgaande aan de begrafenis zal er een bijeenkomst zijn in de aula van het rouwcentrum, waarna ...".

Mogelijke tekstkeuze voor boven de rouwbrief: Rom. 14:7-8; Psalm 90:1; Psalm 91:1; Psalm 116:1; Psalm 23:1; Psalm 57:2; 1 Samuel 16:7b; 1 Corinthe 15:26.

Het is niet de gewoonte op de rouwkaart de naam te vermelden van de predikant die de dienst leidt.

N.B. Wil zo vriendelijk zijn ook een officiële rouwbrief naar de scriba (secretaris) van uw wijkgemeente te zenden? Hij of zij zal dan zorg dragen voor de afkondiging van het overlijden in de eerstvolgende eredienst! Het adres van de scriba vindt u op de website en regelmatig in het kerkblad.

III Een 'dienst van Woord en Gebed' in de kerk

Meestal laten zij die zich bij de kerk betrokken weten, zich ook vanuit de kerk begraven. Dat heeft een reden: als kind werden we door onze ouders de kerk ingedragen en werd door de doop onze naam verbonden aan de naam van de Drie-ene God en klonken zijn beloften over ons leven. Aan het eind van ons leven worden we opnieuw de kerk ingedragen - de plaats waar op zondag het eeuwige leven in Christus Jezus wordt verkondigd - en wordt ons lichaam geplaatst tussen doopvont (als herinnering aan de doop) en Paaskaars (als symbool van de opstanding).

Een dienst in de kerk wordt meestal een "dienst van Woord en gebed" genoemd. Andere mogelijke benamingen zijn: rouwdienst /dankdienst voor het leven/ Dienst van Danken en Gedenken/afsheidsdienst". Deze dienst is een kerkdienst: niet alleen familie en vrienden komen bijeen, maar ook de gemeente. Dat komt tot uiting in de vertegenwoordiging van de kerkenraad (ouderling) en ook doordat vaak gemeenteleden aanwezig zijn en om de nabestaanden heen staan.

Dat komt ook tot uiting in de vorm van de dienst, deze heeft een bepaalde vaste elementen: er wordt gezongen en gebeden, de bijbel gaat open en wordt uitgelegd. Het leven van de overledene wordt in het licht van het evangelie herdacht en in het verdriet klinkt de troost vanuit Gods Woord.

Voorganger en organist

Bij voorkeur leidt de wijkpredikant de rouwdiensten van zijn of haar gemeenteleden. Hij kende (meestal) de overledene en ook voor de gemeenteleden is hij een vertrouwd gezicht, wat van belang is bij de nazorg. Als hij of zij niet beschikbaar is door vakantie of verhindering, dan zorgt de kerkenraad voor een

vervanger. In de regel is dit een van de andere wijkpredikanten. Dit kan ook een door de familie aangedragen vervanger zijn. Als de wijkpredikant beschikbaar is en de familie toch een andere voorganger wenst, dient zij even contact op te nemen met wijkpredikant en/of de kerkenraad.

Diensten in de Oude Kerk worden in de regel muzikaal begeleid door onze vaste organist Hans Houtman. Hij is de hoofdorganist en cantor van onze kerkelijke gemeente. Als hij verhinderd is, zorgt hij zelf voor een vervanger. Als de eigen organist beschikbaar is en u toch gebruik wil maken van een gastorganist, neem dan even contact met hem op. Omdat het Marianne-orgel een monument is, zijn er bepaalde voorwaarden aan het bespelen ervan verbonden.

Vormgeving van de dienst

Voor elke uitvaartdienst geldt dat er geprobeerd wordt om recht te doen aan de overledene. Het gaat er om dat u afscheid neemt op een manier die bij u en de overledene past. Voor de dienst heeft de predikant daarom een gesprek met de nabestaanden om in overleg met de nabestaanden de dienst voor te bereiden. Dit houdt in dat er naar persoonlijke voorkeuren gevraagd wordt wat betreft muziek, liederen, Bijbellezingen en toespraken. Wel wordt de uitvaartdienst altijd vormgegeven in het besef dat wij in de dienst samenkomen voor het aangezicht van de HEER God. Dit brengt met zich mee dat wellicht niet iedere specifieke wens aangaande de invulling van de dienst in die vorm gehonoreerd kan worden. De predikant zal in dat geval uiteraard met u overleggen over een alternatief.

Persoonlijke inbreng

Aan de dienst kan door de familie of andere nabestaanden op verschillende manieren worden meegewerkt: het voorlezen van het bijbelgedeelte, het ten gehore brengen van een gedicht of een muzikale bijdrage. Wanneer iemand het woord wenst te voeren voor bijvoorbeeld een levensloop of in memoriam is daarvoor gelegenheid voorafgaand of aan het begin van de dienst. De ruimte daarvoor is in een kerkdienst vaak wat beperkter dan in een samenkomst die de familie zelf vormgeeft. (in de regel wordt uitgegaan van twee sprekers).

Liturgieboekjes

De predikant mailt de uitgewerkte orde van dienst naar de familielid, deze dient zelf voor de verdere opmaak en vermenigvuldiging te zorgen middels een drukker of copyshop.

Video-opname in de kerk

Alleen van diensten onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad worden met een vaste camera geluids en video-opnames gemaakt. Deze zijn nadien te bekijken en te downloaden via: www.kerkomroep.nl. Wilt u dat liever niet, geef dat dan door.

Beamer

Er is een beamer in de kerk aanwezig. Tijdens begrafenisdiensten worden de liederen niet middels de beamer geprojecteerd.

IV Een plechtigheid in de aula van het rouwcentrum of crematorium

Ook in het rouwcentrum/crematorium kan een dienst of plechtigheid plaatsvinden. Dat is in de regel geen officiële kerkdienst: er is geen kerkenraad en geen gemeente aanwezig. Misschien wel als individuele leden, maar niet als kerkelijke gemeenschap of ambtelijke vertegenwoordiging. Daarom draagt deze bijeenkomst een ander karakter, minder een kerkdienst met een vaststaande orde en meer een plechtigheid ter afscheid. Ook anderen dan de predikant kunnen in zo'n dienst voorgaan: een ouderling of pastoraal medewerker.

In het rouwcentrum/crematorium kan de voorganger op twee manieren medewerking verlenen:

- Hij of zij leidt de dienst of de samenkomst. Ook in deze vorm zal er vaak uit de bijbel worden gelezen, een overdenking worden gehouden en een gebed worden uitgesproken. Eventueel kan er ook gezongen worden. Dit in overleg met de familie.
- Als de familie besluit om geen kerkelijke gedachtenisdienst te houden, maar zelf de plechtigheid vorm te geven, dan is het mogelijk de predikant of een ander lid van de gemeente te vragen om als vertegenwoordiger van de kerkelijke gemeente ook kort het woord te voeren: bijvoorbeeld een korte overdenking en een gebed.

Informeel samenzijn

Een andere vorm van afscheid nemen is een informeel samenzijn in het rouwcentrum of crematorium: er wordt koffie geschonken met een hapje erbij en wie dat wil mag het woord voeren. Dat is ons inziens niet de meest ideale vorm omdat vaak blijkt dat de

aanwezigen niet de vrijmoedigheid hebben om 'spontaan' het woord te voeren. Het gedachteniskarakter komt in deze vorm daarmee minder tot zijn recht. Ook tijdens een informeel samenzijn is de predikant graag bereid om namens de kerkelijke gemeente een kort woord te spreken en/of een gebed uit te spreken.

V Op de begraafplaats/in het crematorium

Bij het graf of in het crematorium (na een dienst in de kerk of aula) kan eventueel nog door iemand een woord gesproken worden of een gedicht worden voorgedragen. Soms wordt er een lied gezongen. Voordat de kist zakt of de aanwezigen afscheid nemen spreekt de predikant een paar korte laatste woorden uit en klinkt vaak de apostolische geloofsbelijdenis. Meestal wordt aan het einde gezamenlijk het "Onze Vader" gebeden.

VI Nazorg

De laatste zondag van het kerkelijk jaar

De laatste zondag van het kerkelijke liturgische jaar (eind november vóór de eerste zondag van Advent) wordt ook wel eeuwigheidszondag genoemd. Op deze zondag gedenken wij als geloofsgemeenschap onze gemeenteleden die het afgelopen jaar gestorven zijn en noemen hun namen. U krijgt voor deze dienst een uitnodiging. Voor elke overledene wordt een kaars ontstoken aan het licht van de Paaskaars. Dit mag u zelf doen of (samen) met iemand, die met u meekomt naar de kerk, maar dat hoeft niet, dan wordt dit door een lid van onze gemeente gedaan. Na afloop is er gelegenheid nog even na te praten.

Pastoraat aan nabestaanden

Na de begrafenis of crematie bezoekt de predikant en/of ouderling de nabestaande(n). Een geliefde verliezen is een ramp in je leven. Je ervaart leegte, gemis en verdriet. Alles wat vroeger gewoon en vertrouwd was is opeens vreemd. Zelfs in je eigen huis voel je jezelf niet meer thuis. Soms vind je ook in het geloof geen troost. Je vraagt je af waarvoor je eigenlijk nog leeft. Juist dat heen en weer geslingerd worden maakt het zo moeilijk. Aarzel niet daarbij steun te vragen van de kerk (ouderling of predikant). Vroeger duurde de rouwperiode voor naaste familieleden een jaar en zes weken. Daar zat veel wijsheid in. Je moet het hele jaar met alle bijzondere dagen zonder je geliefde doormaken. En dan komen ook nog de dagen en eerste weken dat allerlei dingen die je na het overlijden deed een jaar geleden zijn.

VII Kosten en contactgegevens

Kosten huur van de kerk

Voor gemeenteleden zijn er geen kosten verbonden aan de kerkelijke uitvaart als deze plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad. Mocht er op de rekening van de uitvaartverzorger een bedrag namens de kerk staan vermeld, dan is dit waarschijnlijk een vergissing. Een gift wordt op prijs gesteld, maar niet verwacht. Aan het gebruik van 'de Voorhof' zijn soms wel kosten verbonden.

Kosten predikant en organist

De bijstand en medewerking van de wijkpredikant en organist bij de uitvaart zijn kosteloos. Als er door de familie een beroep wordt gedaan op een andere predikant of organist, dan zijn de kosten van vervanging voor de familie.

Niet-leden kunnen de kerk huren voor uitvaarten. De kosten hiervan zijn te vinden op onze website:

www.oudekerkvoorburg.nl

Contactgegevens

Koster Oude Kerk (Herenstraat 77 Voorburg):

dhr. J. (Jos) Ploeg

Telefoon: (070) 386 32 20 (kerkgebouw) of (06) 25 18 71 37

Wijkpredikanten:

Ds. H.M. (Leneke) Marchand

telefoon, 070-7520363 hmmarchand@hotmail.com

Ds. W.F. (Giel) Schormans

telefoon: 070-7520363 wfschormans@hotmail.com

Cantor-Organist

Dhr. H. (Hans) Houtman

telefoon: (06) 20 62 07 05 of www.hanshoutman.nl

Voor adresgegevens van de voorzitter van de kerkenraad of de scriba: zie www.oudekerkvoorburg.nl

Voor vragen over financiële of administratieve zaken kunt u contact opnemen met het Kerkelijk Bureau:

Bruijnings Ingenhoeslaan 2,
2273 KR Voorburg.

Tel: 070-38635-02

E-mail: kerkelijkbureau@protestantsegemeentevoorburg.nl

Openingstijden: maandag en donderdag 9:00 -12:00 uur

